

Fuglevennen

Din naturkontakt

Vår 2010

Tema:

Fugl for sitt nebb

Sjelden brettgjest i Grimstad

Tid for paddeparring

Her kommer
vår orkesteret!

Snørisk vinter gir håpefull vår

I store deler av Sør-Norge har vinteren vært en påminnelse om tidligere tider. Det drøydde lenge utover høsten før det ble kaldt, men et par dager før jul slo det om. Plutselig kom både snøen og kulda. Mange fugler lot være å trekke i det milde været. Gode forekomster av bær holdt også mange fugler tilbake. Både bokfinker og gråtroster kunne observeres på forplasser og i hagene. Midt i januar lettet kulda et øyeblikk, og da fløy de siste trekkfuglene sørover. I alle fall ble de plutselig ikke å se lenger. Mange vanlige brettgjester ble også sjeldnere, eller de ganske enkelt forsvant. Alle spørsmålene fra fugleinteresserte rundt omkring i landet viser tydelig at mange la merke til det som hendte blant småfuglene.

Mens fuglene og folk flest nå ser fram til våren og snøbar natur, er det noen som ser ut til å ha nytt godt av den ”gammeldagse” vint-

Fotografier: Roar Solheim.

Musespor på snøen viser at det finnes smågnagere nede ved bakken. Dette er alltid et godt tegn for den som vil lete etter ugler og andre musespisere.

eren. Den vedvarende kulda har nemlig gitt ideelle snøforhold for mus og spissmus. Uten mildvær har det ikke blitt dannet islag i snøen. Bakken har derfor vært dekket av et tykt lag med lett og løs snø. Det er mange år siden vintrene har gitt slike snøforhold. Derfor er det ekstra spennende når det nå er musespor å se på snøen på ettervinteren.

Perlengla bekker helst når det er mye mus å finne. I vår har du sjansen til å oppleve både perlengler og andre musespisende ugler og rovfugler.

Musesporene er et godt tegn på at det finnes flere mus nede ved bakken under snøen. Finnes det mus, blir det gjerne musespisere å se utover våren. Hornugle, jordugle, tårnfalk og fjellvåk er noen av artene som du vanligvis bare finner i et museår. Det er alltid ekstra spennende å gå ut i skogen eller på fjellet i slike år. Kanskje får du et nærmøte med en av de mer uvanlige fugleartene i faunaen. Vi ser fram mot våren med stor forventning og spenning, og vi håper at også du får noen fine ugle- eller rovfuglopplevelser i vår.

Roar og Trond Vidar

Innhold

	side
Her kommer vårorkesteret	2-3
Snørisk vinter gir håpefull vår	4
Sandsvale, Årets Fugl 2010	5
Spørsmål og svar	6-7
Fugl og fuglekikkere velkomne	8-9
Fugl for sitt nebb - vadere	10-13
Golfspillerne som tenker på fuglene	14-15
Fuglevenner: Med fuglebrett på innsiden av vinduet	16-17
Vellykket hagefugltelling 2010	18-19
Mine natursider	20-21
Tid for paddeparring	22

Fuglevennen kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten. Abonnement koster kr 130,- pr. år. www.fuglevennen.no

Har du spørsmål om abonnement, eller stoff til *Fuglevennen*, send dette til:

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgata 30B, 7012 Trondheim
tlf: 73 84 16 40
fax: 73 84 16 41
e-post: fuglevennen@birdlife.no

Redaksjonen i *Fuglevennen*:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Agder naturmuseum og botaniske hage
- * Trond Vidar Vedum
Høgskolen i Hedmark, avd. for lærerutdanning
- * Magne Myklebust
Norsk Ornitologisk Forening
- * Morten Ree
Norsk Ornitologisk Forening

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim.

Omslagsfotografier:

Forside: Steinvender. Foto: Tomas Aarvak.
Bakside: Fjellvåk. Foto: Roar Solheim.

Fuglevennen 2010 årg. 7 nr 1.
ISSN 1504-0623

Sandsvale - Årets Fugl 2010

Foto: Bjørn Vidar Olsson.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har valgt sandsvala som Årets Fugl 2010. Denne brungrå svalarten har gått dramatisk tilbake i antall og utbredelse i mange europeiske land. Sannsynligvis har den også avtatt i Norge. Dessverre vet vi for lite om sandsvalenes forekomst i Norge, for det har vært lite fokus på arten. Dette ønsker NOF nå å gjøre noe med, og DU kan hjelpe til i dette arbeidet.

Sandsvalene er de eneste svalene i Norge som graver reirhull i sandbanker. Derfor er det lett å vite når du finner en sandsvalekoloni. Bratte sandkanter kan du finne langs elvebredder, men slike elver er ikke så veldig vanlige i Norge. De fleste sandsvalekoloniene her i landet ligger i sandkanter som vi mennesker har frambragt. Oftest dreier dette

seg om sandkanter i grustak, men det kan ligge sandsvalereir i gamle veiskjæringer og lignende. Vest for Arendal har en sandsvalekoloni gravd reirganger i nedre del av jordsmonnet på toppen av en fjellskjæring langs en vei. Denne kolonien viser at svalene kan hekke på overraskende steder. I England har folk laget kunstige ”vegger” med reirganger for sandsvaler, hvor fuglene har hekket med god suksess.

Sandsvalene trekker til Afrika sør for Sahara. Trolig er det forhold i vinterområdene som er de viktigste årsakene til artens tilbakegang. For å kunne følge med på utviklingen er det derfor viktig å kartlegge hekkel plasser i Norge. Sandsvalekolonier i aktive grustak kan også bli ødelagt hvis det blir tatt ut grus fra reirveggen i hekketiden.

Foto: Ingar Graustveit.

Se nøye etter sandsvaler i vår og sommer, og rapporter om funnene. Legg inn observasjoner på: www.artsobservasjoner.no/fugler eller send melding til: aaretsfugl@birdlife.no

Hvor er spurvene?

Gråspurvflokk på frøjakt på gressplen ved Østensjøvann i Oslo.

Vi har mengder av arter på fuglebrettene våre. Vi har foret i skogkanten med alt av godbiter som finnes helt siden 1992. Det underlige er at vi ALDRI har hatt spurv på besøk. Flere pilfinker stikker innom men aldri spurv! Vi bor i Lier, 355m over havet.

Hilsen Inger Lise Kolberg

Her berører du noe som mange vil kunne oppleve, nemlig at enkelte fuglearter er veldig lokale i sin opptreden. Selv om arten

finnes i regionen, så kan den helt utebli fra noen foringsplasser. Det skyldes nok da at terrenget omkring (skogtype, treslag, åpenhet osv.) varierer. Gråspurvene har en tendens til å være veldig lokale. Nær gårder (og særlig der det er husdyr), finner en ofte gråspurv. I byer er det også ofte gråspurv, men likevel dukker de ikke opp overalt i enhver by. Pilfinken har økt i antall de siste årene. Det ser ut til at den flytter mer på seg enn gråspurven. Pilfinken kan derfor plutselig dukke opp på forplasser hvor den ikke har vært før.

Hvorfor trekker fuglene mot nord?

Fotografert s 6-7; Roar Solheim.

Hvorfor har vi både trekkfugler og standfugler i Norge? Hva er vitsen med at trekkfugler oppholder seg i Norge i det hele tatt, når de likevel drar mot vinteren? Hvorfor da ikke bare være i sydligere strøk hele tiden?

Telemarksjenta

Dette er den interessante måten å stille spørsmålet på. Det er innlysende at insektspisende fugler ikke kan være i Norge om vinteren, men hvorfor flyr en liten fugl som løvsangeren (bildet til venstre) fra Afrika og hit nord for å bekke? Svaret ligger i at insektproduksjonen er så enorm når du kommer mot polarsirkelen (24 timer med lys, plantevekst hele døgnet og dermed masse insekter). Selv om fuglene kan dø under trekket, så er gevinsten i antall unger fuglene kan fø opp større enn hvis de skulle bekke i Afrika. Fordi vintrene er så strenge i nord, er det heller ikke på langt nær så mange andre dyr som kan spise fuglenes egg og unger i nord, som det en finner i tropene. Når utbyttet er større enn kostnadene, ja da velger fuglene den løsningen som gir flest unger på vingene.

Ugle tok rype

Høsten 2008 var jeg vitne til at ei ugle tok ei lirype i flukt ved å angripe den ovenfra. Det hele gikk så fort at jeg ikke med sikkerhet kan si hvilken ugleart det var. Den var ikke stor, relativt lys, og ut fra det jeg så tror jeg det var en jordugle. Er det vanlig at en jordugle klarer å ta en tilsynelatende frisk lirype, eller er dette spesielt?

Jonar Nynes

Jeg mistenker at dette heller kan ha vært en haukugle. Den er mye raskere og tøffere enn jordugla, og mer i stand til å drepe ei rype enn jordugla er. Jorduglene kan nok ta fugl, men da vil det trolig mest dreie seg om mindre fugler som slås på bakken. Haukugla er også veldig lys på undersiden.

Er skjæra i godt humør?

Skjæra har en fantastisk kvitring/pludring. Har denne noen hensikt, eller gjør den det rett og slett fordi den er i godt humør? Det virker nesten slik.

Per A.

Dette kan jeg ikke gi deg et sikkert svar på! Men det typiske er at du bare hører den lavmalte pludringen fra skjæra når den ikke er klar over at du er i nærheten. Jeg har selv gjort lydopptak av denne sangen, og så plutselig oppdager skjæra meg, og da holder den opp med å pludre tvert! Trolig er lydene en kommunikasjon med f. eks. en make, men det KAN også hende at fuglen er i "godt humør". Hvorvidt fugl gir fra seg slike lyder bare fordi de har humør til det, vet vi lite om. Men burhøns har svært mange og forskjellige lyder, og de kan også av og til gi fra seg lyder som kan gi inntrykk av at de bare trives og har det bra.

Bør gamle fuglereir fjernes?

Vi har fått et fuglereir under bordkledningen i mellomgangen mellom grunnmur og neste etasje. Nå er fuglene ferdig med mating som har pågått en stund. I dag var det stille, så vi går ut fra at fuglene er fløyet ut. Da er mitt spørsmål: Må dette reiret som ligger igjen fjernes? Kan det være at andre insekter/dyr vil tiltrekkes til dette reiret? Det kan vel hende at det ligger noen døde unger igjen bak der?

Ellinor Gunnarsen

Det lønner seg alltid å fjerne gamle fuglereir, for de blir sjeldent brukt om igjen. Da bygger i så fall fuglene nytt reir oppå det gamle. Småfuglereir kan en sjelden gang inneholde fuglelopper, så derfor bør fuglekasser renses etter endt bekking (fuglene gjør ikke dette selv). Fuglelopper kan bite oss mennesker, men de er ikke farlige. Vi er feil vertsart, så det blir gjerne med ett bitt. Hvis du skulle få en eller flere fuglelopper på deg (de er godt synlige, mørke og et par mm lange), så er det bare å legge klærne i vaskemaskinen, dusje og skifte til nye klær. Bruk gjerne gummihansker når du fjerner et gammelt fuglereir.

Et tjeldpar har funnet ut at jordbærlandet vårt er et fint sted å ha reir. Problemet er bare at de er så redde for oss og forlater reiret med det samme vi kommer ut i hagen. Kan det hjelpe å sette en slags port eller noe foran/rundt reiret deres sånn at vi kan bruke hagen? Vi vil jo gjerne at de skal få ut ungene, men vil også gjerne bruke hagen før det har gått tre uker. Hvor lenge kan tjeldene være borte fra eggene før de blir kalde?

Cicilie Hansen

Spørsmål og svar

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller fuglenes liv, så ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider
www.fuglevennen.no

Tjeldreir i jordbæråker

Det er ikke lett å løse dette problemet. Fugler som legger reir nær oss mennesker, pleier som regel raskt å venne seg til våre aktiviteter. De kan ligge på reir og ruge selv om du er nær fuglene. Gjør besøkene i jordbæråkeren så korte som mulig, da kan fuglene raskt komme tilbake til eggene sine. Hvor lenge egg kan ligge uten ruging, avhenger både av eggenes størrelse, hvor langt det har gått ut i rugetiden, og temperaturen i lufta. Jeg er ikke kjent med hva eggenes toleransegrenser er. Dere bør ikke forsøke å sette opp noe nær reiret, da kan fuglene lettere bli skremt og forlate eggene.

Både fugl og fuglekikkere var velkomne!

Fotografert s. 8-9; Roar Solheim.

Se godt på den nederste av disse fuglene. Ville du ha reagert dersom denne hadde dukket opp på fuglebrettet ditt? Det gjorde Oddvar Skaiaa i Grimstad, og dermed var det duket for julebesøk av uvanlige dimensjoner!

Den 26. desember dukket en spesiell forespørsel opp på Fuglevennsidene. Ofte kommer det inn spørsmål om uvanlige eller sjeldne fugler på forplasser, men denne dagen var hendelsen mer enn uvanlig. En fugl hadde dukket opp på en forplass ved Grimstad, og observatøren hadde klart å få et bilde av gjesten. Ikke bare var bildet av god kvalitet, men observatøren hadde selv funnet fram til en mulig artsbestemmelse. Kunne det være en nordamerikansk gjest ved navn *vinterjunko*? Spørsmålet endte opp hos Fuglevenns redaktør, som bare måtte medgi at bestemmelsen høyst sannsynlig var riktig. Og siden redaktøren også er bosatt i Grimstad, så var det kanskje mulig å komme på besøk for å ta fuglen nærmere i øyesyn?

Jo da, det var ikke noe problem, så dagen etter bar det av sted med kikkert og fotoutstyr. Et søk i littera-

turen kunne videre avsløre at vinterjunko tidligere bare var sett i Norge to ganger, på slutten av 1980-tallet. Dette var følgelig litt av en godbit, og siden opplysningen allerede var lagt ut på Fuglevennsidene, så ville det nok ikke gå lang tid før andre fuglefolk ble klar over den.

Med tålmodig venting fra en naboeiendom fikk de fleste sett vinterjunkoen.

Ved 14-tiden den 27. desember var observatør og kamera på plass, og etter kort tid dukket den lille krabat-en opp. Nå var det ikke noen tvil – det VAR den nordamerikanske vinterjunkoen som hadde inntatt foringsplassen, sammen med gulspurver og pilfinker. Noen bilder ble sikret i sviktende dagslys, så det var ønskelig med et besøk dagen etter i bedre lys. Det var ikke noe problem – her var det bare å komme. Med litt forsiktig tone ble det antydning at meldingen på Fuglevennsidene nok raskt kunne medføre storinnrykk av fuglefolk. Var observatørene forberedt på noe slikt? Heller ikke det var noe problem.

Begge deler skulle vise seg å holde stikk. I de påfølgende juledagene strømmet det til med fuglefolk fra alle kanter. Noen kom fra Rogaland, andre fra Østlandet, og noen kjørte hele natta fra Trøndelag. Og ekteparet Skaiaa forbarmet seg over alle. Kaffe, sjokjolade, kringler og kaker ble tilbudt alle som dukket opp, og de var hjertelig velkomne inn i stua for å betrakte sjeldenheten på bare et par meters hold utenfor vinduet. Et litt forsiktig spørsmål om ikke dette ble litt for mye av det

Ekteparet Skaiaa fikk flere julegjester enn normalt, og ønsket alle hjertelig velkomne inn i stua til kaffe og panoramautsikt til fuglebrettet med den sjeldne vintergjesten.

gode ble raskt avfeid. Neida – dette var bare moro. Og da både svensker og tyskere dukket opp for å få sett sjeldenheten, var forvertene tydeligvis helt overveldet.

Vinterjunkoen holdt seg ikke på fuglebrettet hele dagen, slik meiser og noen andre arter gjorde. Ofte dukket den opp sammen med gulspurv eller pilfink. Den liksom snek seg bort til nærmeste busk, hoppet ned på bakken under forbrettet, og forsynte seg med ulike frø. Etter 10-15 minutter fløy den så ned i nærmeste skogholt. Da kunne det gå et par timer til neste besøk. Til tross for dette fikk de fleste besøkende fuglefolkene sett sjeldenheten, og de som ville fikk nok også sikret seg bilder av fuglen. Etter et par hektiske midtvintersuker hadde godt og vel et par hundre fuglefolk besøkt familien Skaiaa, og alle var enige om at maken til flott mottagelse hadde de sjelden opplevd. Både fuglen og vertskapet går det følgelig gjetord om i fuglemiljøet.

Så sent som i slutten av februar var vinterjunkoen ennå fast gjest på forplassen. Dette har nok sammenheng med at hele Sør-Norge har hatt en uvanlig snørik og kald vinter. Det var da også ved første kraftige snøfall omkring 22. desember at vinterjunkoen første gang dukket opp på forplassen i Myraveien. Sannsynligvis har den blåst over Nord-Atlanteren tidligere på høst-

en, men først ved snøfallet funnet ut at en forplass var nødvendig for å kunne overleve. Korn og frø var ”midt i blinken” for denne fuglen.

Vinterjunkoen i Grimstad er et godt eksempel til etterfølgelse. Både besøkende og forverter oppførte seg imøtekommende overfor hverandre, og alle så ut til å ha stor glede av hendelsen.

Fugl for sitt nebb!

Storspove

Foto: Frank Steinskjella

En hver fugl synger med sitt nebb sier et gammelt ordtak. Kanskje er det fuglens store variasjon i nebbets størrelse og form som har gitt opphav til dette ordtaket. Likevel er det nok ikke stemmen som er avgjørende for fuglens nebbform. Nebbformen avgjør heller ikke hvordan fuglene synger. Det er hva fuglene spiser og hvordan de får tak i maten som avgjør hva slags nebb den enkelte fuglearten har utviklet.

Få fuglegrupper er bedre egnet til å illustrere disse forskjellene enn vadefuglene. Her finnes et rikt utvalg av nebb, med stor variasjon både i størrelse og form. Her er noen vadefugler og deres nebb, med litt informasjon om hva artene spiser og hvor de finner maten sin.

Bruk våren til å se etter forskjellige vadefugler. I grunne bukter og viker langs vann og langs kysten, på myrer eller på barsmelte jorder, kan du oppdage vadefuglene under vårtrekket.

Spovene føler seg fram

Disse fuglene har de lengste nebbene blant vadefuglene. De stikker nebbet dypt ned i bakken, eller i mudder. De har en følsom nebbspiss som lett kjenner om det finnes en meitemark eller noe annet spiselig nede i mudderet. Fuglene kan bøye den ytre delen av overnebbet oppover, og på den måten kan de klype tak i et byttedyr som om de skulle bruke en sukkerklype. Men de kan også gå omkring og plukke smådyr fra overflaten i en våtmark. Spovene går heller ikke av veien for å plukke opp og sluke små krabber eller andre krepsdyr.

Svarthalespove

Foto: Mågne Mykalebust

Lappspove

Foto: Roar Solheim.

Lappspove

Foto: Ingrid Jostein Øien.

Storspove og småspove er de vanligste spovene i Norge. Lappspove ser du helst på trekk om høsten, og da er det flest ungfugler å se.

Småspove

Foto: Lars Knapdruud.

Foto: Frank Steinkjella.

Enkeltbekkasin

Foto: Roar Solheim.

Bekkasiner

Bekkasinene har også lange nebb lik spovene. De søker som regel næring i tettere vegetasjon på myrer og fuktenger. Derfor er det mye vanskeligere å oppdage en bekkasin på næringssøk enn en spove. Enkeltbekkasinen (bildene til høyre) stikker nebbet så dypt den kan ned i det bløte mudderet, og trekker opp meitemark. Fuglen slurper i seg markene i forbløffende tempo, nesten som en spaghettelsker (!). Enkeltbekkasinen er den mest tallrike av bekkasinene, og finnes over det meste av Norge. De andre artene er kvartbekkasin og dobbeltbekkasin.

Enkeltbekkasin

Foto: Roar Solheim.

Sandlo

Foto: Ingar Jostein Øien.

Loer - synsjegere

Fuglene i denne gruppen har korte, litt kraftige nebb. I tillegg har de store øyne. De bruker øynene for å se etter småkryp som beveger seg oppå bakken, mellom gresstrå eller i mudder. De står gjerne oppreist og speider framover. Når de oppdager noe spiselig, løper de raskt mot godbiten og hogger nebbet i den. Heilo, sandlo og dverglo jakt-er på denne måten. Vipa har også et lignende nebb, og store øyne. Den kan gå forsiktig på et jorde og jakte på denne måten. I tillegg kan vipene sette fram den ene foten og vibrere raskt med den mot underlaget (bildet til venstre). På denne måten skremmer de småkryp eller meitemark til å bevege seg, og da oppdager fuglen dem.

Vipe

Foto: Roar Solheim.

Foto: Roar Solheim.

Svømme-
snipe

Foto: Roar Solheim.

Svømmesniper

Svømmesniperne kan kanskje kalles *vannfluesnapper*. De har halvlange, tynne og spisse nebb. De svømmer rastløst i små sirkler på vannet, mens de med raske bevegelser snapper opp insektlarver og andre småkryp. Svømmesniperne er de eneste vadefuglene som kan lande på havet under trekket og plukke føde fra havflaten. Hunnene har skarpere farger enn hannene. Polarsvømmesnipe hekker i Norge på Svalbard. Svømmesnipe finner du på fastlandet.

Polarsvømmesnipe

Foto: Roar Solheim.

I blandet flokk

Vadefuglene opptrer ofte sammen i flokker under trekket. Da er det også gjerne flere arter i samme flokk. På avstand kan kanskje alle se like ut, men får du sett dem gjennom teleskop, eller på nært hold, kan du oppdage at det er mange ulike arter. Sandloen (til venstre på bildet) kjennes lett på tegningene, men det skal litt øvelse til for å se forskjellene på myrsnipe (i midten) og dvergsnipe (helt til høyre).

Sandlo

Myrsnipe

Dvergsnipe

Foto: Lars Kapelerud.

Tjeld

Foto: Roar Solheim.

Tjeld - skjellåpneren

Tjelden har ett av de kraftigste nebbene blant vadefugler. Derfor klarer den noe ingen av de andre kan. Med nebbet kan den hakke seg inn i sprekken mellom to musling-skall og bikke dem fra hverandre for å få tak i innmaten. Tjelden plukker også løs strandsnegler og trekker ut selve sneglen fra huset. Til og med albueskjell (som er en snegl) klarer den å hakke eller bikke løs fra underlaget. Tjeldens nebb kan også brukes til å lete etter meitemark og andre jordlevende småkryp. Derfor ser du ofte tjeld på jorder og enger. På bildet til høyre tigger en ungfugl om meitemark fra en av sine foreldre.

Sniper

Foto: Lars Kappelrud.

Sotsnipe

Snipene omfatter mange arter. De minste har ganske korte nebb (dvergsnipe og myrsnipe), mens de største artene (rødstilk, sotsnipe og gluttsnipe) har nebb som kan få dem til å ligne spover. Snipene stikker nebbet ned i mudder etter småkryp, men kan også plukke smådyr på mudderflatene, på myroverflater og i tangvegetasjon langs kysten.

Avosetten hekker ikke i Norge, men den blir jevnlig sett. I Danmark og Sverige er den mer vanlig. Avosetten er spesiell på flere måter. Med sitt mønster i sort og hvitt skiller den seg ut fra de andre vadefuglene slik at den er lett å kjenne igjen. Men enda mer spesielt er nebbet. Det er svært spinkelt, tynt og langt, og i tillegg er det kraftig buet oppover! Avosetten beveger nebbet fra side til side gjennom svært løst mudder, og snapper opp alle smådyr den kommer bortil med nebbet.

Avosett

Foto: Lars Kappelrud.

Avosett

Tjeld

Foto: Roar Solheim.

Steinvenderen snur steinene

Steinvenderen har et kort, spisst og kraftig nebb. Med det klarer den å pirke ut smådyr fra sprekker i stein og svaberg. Steinvenderen stikker nebbet under små steiner, trebiter

og tang, og vipper gjenstandene rundt slik at den får tak i smådyrene på undersiden. Ingen andre vadefugler gjør dette.

Steinvender

Foto: Ingar Jostein Øien.

Golfspillerne som tenker på fuglene

Fotografier: Christian Andersen og Jens Strømg.

Golfbanen på Starmoen ved Elverum. Kombinasjonen av kortklipt gress og skog gir næringsmuligheter for en del fugler, og bullrugerne ser ut til å trives i det mosaikkepregede kulturlandskapet.

Sesongen for å snekre og sette opp fuglekasser nærmer seg. De siste årene har vi både internasjonalt og nasjonalt fått melding om at det er registrert færre svarthvit fluesnapperere. Data fra ringmerkingsstasjoner og fra større hekkeundersøkelser tyder på at fluesnapperen er på tilbakegang, både her i Norge og i mange andre nordeuropeiske land. Svarthvit fluesnapper har vært den vanligste hekkefuglen i småfuglkassene i mange distrikter. I enkelte områder på Østlandet har den tidligere benyttet over 60% av kassene. Kjøttmeisen har vært en god nummer to, men den har aldri vært så tallrik. Det er derfor med stor glede at vi kan formidle tallene vi har fått tilsendt fra en ivrig golfgjeng ved Starmoen golfbane på Elverum.

På golfanlegget på Starmoen ble det våren 2009 satt opp 61 fuglekasser. Dette var et samarbeid mellom Elverum Golfs seniorgruppe, Skogmuseet, Elverum folkehøg-

skole og Maxbo. Skogmuseet skar til materialene, senioren snekret og beiset kassene, og beisen ble sponset av Maxbo.

Flere fuglekasser ble maltraktert av flaggspett. Metallplaten beskyttet selve innflygingsbulet, men spetten fant andre løsninger for å komme seg inn.

”Prosjektet har en klar biologisk profil, men også en sosial”, understreker initiativtakeren Christian Andersen. ”Med tanke på at fluesnapperne tar flere tusen insekter daglig, kan det bli færre igjen av ”plageåndene” på golfbanen. Vi har nytte av fuglene samtidig som dette er viktig for det biologiske mangfoldet”.

Ødelagte kasser byttes ut med nye.

Fuglevennen har fått tilsendt registreringsskjemaene for fuglekassene fra de forskjellige områdene av golfbanen. Det er lagt ned et stort arbeid både i produksjon og opphenging av kasser, og ikke minst er det gjort nøyaktige og grundige registreringer.

Christian Andersen hadde ansvaret for kontrollen av kassene i 2009. Totalt ble 61 kasser kontrollert. I 52 av dem var det reir. Svarthvit fluesnapper var den absolutt mest tallrike kassebrukeren, med hele 29 kasser brukt. Kjøttmeisen kom som nummer 2 med 19 hekkinger, og i 4 kasser var det blåmeis.

Initiativtaker Christian Andersen sjekker en av de mange småfuglekassene.

Dette er et overraskende og gledelig stort antall til å være nyoppsatte kasser. Det tar gjerne litt tid før fugler etablerer seg i et område. Det bør tilføyes at flaggspetten hadde gjort til dels stor skade på 13 av kassene.

Reiret til svarthvit fluesnapper er lett å kjenne igjen. De tynne barkflakene og de lyseblå, ensfargede eggene er typiske.

Gjør som golfspillerne - lag fluesnapperkasser!

Foto: Røst Solheim.

Nå er tiden inne for å tenke på fluesnapperne. I løpet av april kan du snekre og henge ut fuglekasser for denne smekre trekkfuglen.

Bruk uhøvlede planker som er ca 14 cm brede og omkring 2 cm tykke. Sag fire like lange lengder på 25 cm. Et stykke på 16 cm blir bunnen i kassa. Spikre sammen plankene til et "rør", med det korte bunnstykket under. Taket lager du slik at det stikker ca 10 cm utenfor frontveggen.

Innganshullet lager du med et bor som er 32 mm i diameter. Bor hullet slik at overkanten av hullet havner ca 7 cm under toppen av frontveggen. Hvis du vil legge ekstra arbeid i kassene, kan du beise dem utvendig, og sette på takpapp som vern mot regn. Heng kassene 1,5-2 m over bakken, på et tre eller en husvegg. Lag kassene slik at lokket kan åpnes når du skal se ned i kassa.

Det har i enkelte distrikter vært kritiske røster mot etablering av golfbaner på dyrket mark. Slik sett er miljøprosjektet på Starmoen interessant og verdifullt. En ser her at golfanlegg kan være rike fugleområder og ha betydning for biologisk mangfold. På sikt bør nok også dammene på golfanleggene følges opp tettere. Her bør det

være gode oppvekstområder for amfibier og andre vanddyr. Dammene kan også være gode beitedammer for mange våtmarksfugler.

Fuglevennen gratulerer golfmiljøet i Elverum på Starmoen med et fint tiltak og med resultatet. Vi håper at dette kan stimulere andre miljøbevisste golfere!

Med fuglebrett på innsiden av vinduet

Fotografier: Terje Kollås.

”Fugleinteressen har gitt meg mange flotte opplevelser. Fuglene har gitt meg innsikt i naturen og respekt for livet”, sier Eiliv Størdal.

”Det er foring av fugl jeg har vært mest opptatt av”, sier Eiliv Størdal fra Levanger. Han bøyer seg ut av soveromsvinduet i 2. etasje og fyller opp solsikkeautomaten. Det må være Norges lengste foringsautomat. Ved vinduet i første etasje forsyner meisene seg. Levangermeisene har en jevn og sikker tilgang på mat, selv om forverten skulle reise bort noen dager.

Eiliv forteller at han i mange år var arbeidsleder ved Trastad gård. Det var en institusjon for psykisk utviklingshemmede på Borkenes i Kvæfjord kommune i Troms. ”Klientene var ikke ute i naturen i det hele tatt. Det var svake kropper jeg fikk ansvar for. For å få dem ut i naturen måtte jeg begynne inne. Det startet med at jeg laget et fuglebrett som jeg satte opp på innsida av luftvinduet i det rommet vi

holdt til. Ideen min var at jeg måtte lokke fuglene inn for å få i gang sanseapparatet hos de som bodde der. Meisene lærte raskt at de måtte inn i rommet for å finne mat. I starten utløste det mye angst, men etter vært ble klientene fortrolige med fuglene. Men jeg brukte lang tid. En gutt i gruppa ble svært interessert, og begynte å legge mat på brettet. Han fikk naturkontakt gjennom dette.”

”Målet var å komme oss ut. Jeg laget et fuglekarnapp utenfor vinduet, og vi la mat inn i dette. Fuglekarnapp egner seg for folk som har problemer med å komme seg ut på forskjellige måter”, sier Eiliv. (Fuglekarnappet på Trastad var det første i Norge. Nå finnes dette på en rekke institusjoner, skoler og barnehager over hele landet).

”Etter hvert kunne vi gå turer i området. Vi satte opp fuglekasser og hørte på fuglene som sang. Ei jente hadde ”meldt seg ut” av forskjellige grunner. Gjennom aktivitetene i naturen, og kontakt med fuglene blomstret hun opp. Vi lyttet på fuglesangen og opplevde naturen. Hun ble ei glad jente. Etter hvert lærte hun seg å imitere fuglesangen. Målet mitt var at alle på institusjonen skulle lære på en naturlig måte på sine egne premiser. De skulle møte virkeligheten i en sammenheng der de følte seg trygge. Det bor mye i alle mennesker, bare vi gir dem muligheter og utfordringer.”

”I ettertid ser jeg at naturen virker som en lynavleder på elevenes institusjonsskader. Når en tar elevene med seg ut, ser en tydeligere hva slags problemer de sliter med. Overbeskyttelse føler til selvstimulering og angst. Slipper du ut en burfugl flyr den lett tilbake i buret.”

”I mange år var jeg formingslærer i Malvik kommune i Sør-Trøndelag og bosatt i Hommelvik. Der startet jeg en naturklubb for unger. Det ble en klubb som ungene drev selv. Jeg ga dem utfordringer, og de grep dem. Om kveldene snekret vi fuglebrett og kasser, og satte dem opp. Etter hvert ble det mange turer i skog og mark med gruppa. Unger blir veldig interesserte og engasjerte hvis de får de riktige utfordringene.”

Du har passert 70 år, men er like aktiv?

”Ja, nesten. Jeg har satt opp hundrevis av fuglekasser i min tid. I dag har jeg rundt 50. Jeg har en stor koloni av stær i hagen. Det er over 20 kasser her nå, og de fleste er bebodd. Utenfor soveromsvinduet henger det ei kattuglekasse, og der har ugla hekket i mange år.”

Er det ikke farlig å ha kattuglene bekende så tett inn på huset?

”Du må ikke provosere dem i hekketida. Kattuglene varsler, og da må du trekke deg tilbake. De er spesielt farlige når ungene har hoppet ute av kassa før de kan fly. De sitter på greinene i treet og da holder jeg meg unna. Når jeg skal ringmerke ungene, har jeg på meg god beskyttelse på hodet og vernebriller. Resten av året er kattuglene lite å se ved hekkeplassen.”

Har du ringmerket fugler i mange år?

”Ja, den sterkeste opplevelsen hadde jeg da jeg skulle ringmerke noen havørnunger. Da jeg kom fram til reirområdet viste det seg at ungene hadde klatret ut av reiret og beveget seg inn på fjellplataet. Jeg ålte meg på bakken mot ungene og så bare beina på dem. Vi hadde ikke øyekontakt. Til min store overraskelse ble ungene stående, og jeg fikk merket begge to. En annen gang skulle jeg merke noen unger av svarthvitfluesnapper i en kasse. Da jeg kikket ned i kassa, oppdaget jeg at hunnen lå død oppe på ungene med vingene utbredt. Jeg løftet opp den døde fuglen og så at ungene levde. Jeg tok sjansen på å ringmerke dem. Da jeg kontrollerte kassa ei uke senere var ungene borte. Samme høst fikk jeg tilbakemelding på en av ungene som var kontrollert i Spania. Som ringmerker har jeg også fått mange spennende tilbakemeldinger. En boltit jeg ringmerket på fjellet Hornet i Kvæfjord ble meldt

tilbake fra Moskva. En gang ringmerket jeg noen gråhegreunger i Stokmarknes i Vesterålen. En av ungene ble meldt tilbake fra Azorene, og en annen fra Island.”

”Jeg bor ikke så langt fra jernbanen, og av en eller annen grunn havnet en av kattuglene ”mine” på taket av et tog som skulle fra Levanger til Steinkjer. I Steinkjer oppdaget folk at det satt ei ugle på taket og at den var ringmerket. Slik fant de ut hvor ugla hørte hjemme. Ugla ble hentet og fraktet tilbake til Levanger. Her hekket den på nytt året etter. Fugleinteressen har gitt meg mange flotte opplevelser gjennom livet. Den har gitt meg innsikt i naturen og respekt for livet.”

”Som pensjonist er jeg svært aktiv. Jeg sykler rundt med teleskop og stativ i sykkelveska og får med meg spennende ting i mitt nærmiljø. Jeg blir aldri utlært. Det er noe nytt hele tida.”

Eiliv Stordal har sannsynligvis Norges største froautomat for fugl! Påfyllingen skjer fra 2. etasje. Foringsautomaten er laget av pvc-rør og malt med vanlig husmaling. Den er festet med vanlige rørklemmer som er skrudd inn i veggen. Nederst på røret har Eiliv boret flere hull tvers gjennom røret. Hullene er boret på forskjellige nivåer. Inn i hullene er det satt inn tynne rør som går tvers gjennom hovedrøret. På undersiden av disse tverrgående rørene, innenfor åpningen, er det skåret ut en bit av røret. Her benter meisene solsikkefrøene. På denne måten renner ikke frøene ut fra automaten uten at fuglene selv plukker dem ut. Eiliv tetter igjen hull som vender bort fra vinduet. Slik kan ha fra innsiden av vinduet se alle fuglene som bruker automaten.

Stor oppslutning om årets hagefugltelling!

Foto: Rune Bjørnsrud.

Gulspurvane trives i flokk, og plukker gjerne frøene fra bakken under forbrettet.

Vi håpet å få inn registreringer fra 3.000 "hager" i årets Hagefugltelling. Det ble til slutt 4.243 hager med til sammen 254.466 registrerte fugler! Dette gjør at vi absolutt kan omtale hagefugltellingen som en braksuksess! Dette er nesten fire ganger så høy deltagelse som i fjor. Norsk Ornitologisk Forening sender derfor en stor takk til alle som deltok.

Har klart seg bra i kulda

Store deler av landet har hatt en streng vinter med lange kuldeperioder. Det ser ikke ut til at dette har rammet fuglene særlig hardt. Det er nok verre hvis vi får store snømengder og mye isdannelser både på bakken og i trærne, da blir både frø og bær vanskelige å få tak i. Selvsagt er vinteren selve flaskehalsen for pattedyr og fugler. Mange dør, og derfor vil en fôringsplass for fuglene berge tusenvis av liv.

Det var gjennomsnittlig 59 fugler på hver "hage" i år mot 60,2 i fjor. Så den nedgangen vi fryktet på grunn av kulden skjedde ikke.

Meisene på topp - som vanlig

Kjøttmeis er i år som i de foregående to årene på topp, både i utbredelse (95% av hagene) og i antall (42.619 individer). Blåmeis er en god nummer to i utbredelse, som den også var de to foregående årene. Meisene er robuste arter som er skapt for et liv i det kalde nord. Likevel er det ganske imponerende at disse små fjærballene klarer seg gjennom perioder med langt under 30 minusgrader. Det er helt klart at det er svært kjærkomment å finne en stabil fôringsplass for disse vinterfuglene. Her kan de enkelt få tak i næringsrik og fettholdig mat uten å bruke for mye energi.

Færre grønnfink, og mye gulspurv

Som ventet ble det registrert færre grønnfink enn året før. Nedgangen var på 22,4% og grønnfinken ble registrert i 40% av hagene mot 50% i fjor. Dette skyldes nok at grønnfinken var rammet av sykdommen "gul knopp" på sensommeren og høsten 2009. Likevel er grønnfink fortsatt en av våre mest tallrike fugler på fôringsplassene, med 22.100 registrerte individer, og tilstedeværelse på nesten halvparten av alle hagene. Gulspurv ble sett i 42% av hagene, men fordi gulspurvene gjerne opptrer i flokker kom den på andreplass i antall med 30.925 individer.

Svarttrost, rødstrupe og gjerdesmett

Foto: Koar Solheim.

Felles for disse tre artene er at de aller fleste trekker ut av landet om høsten, mens noen blir igjen og prøver en overvintring. Vi var veldig spente på å se om de tålte den strenge vinteren. Vår nest minste fugl, gjerdesmetten, var tilstede på kun 4% av alle fôringsplasser mot 8% året før, så den har tydeligvis blitt rammet av vinterkulda. Men både svarttrosten og rødstrupa har

Antall fugler og forekomst i hagefugltellingen

Foto: Roar Solheim.

gått fram i forhold til året før. Dette betyr ikke at de nødvendigvis har klart seg bedre denne vinteren enn forrige vinter. Sannsynligvis har det vært nødvendig for alle å oppsøke en fôringsplass for å overleve, mens ved milde vintre vil mange klare seg ute i skogen uten å være avhengig av den maten folk legger ut. Andre "trekkfugler" som ofte forsøker overvintring i Norge er bjørkefink og bokfink. Førstnevnte var tilstede i store antall (7.404) i 15% av hagene, mens bokfinken ikke var så vanlig (2.705) i 13% av hagene.

Spurvehauken er også med

Selv om ikke alle liker det, så er det slik at der det er store ansamlinger av småfugl, dukker det også opp en og annen spurvehauk. Den ble registrert ved 9% av fôringsplassene i et antall av 427. Spurvehauken jakter småfugl, og det er først og fremst de svakeste fuglene som den klarer å få tak i. På denne måten kan spurvehaukens jakt redusere faren for spredning av smittsomme fuglesykdommer på forplassene. Spurvehauken er Norges vanligste rovfugl.

Fullstendige resultater og bred omtale om Hagefugltellingen finner dere på www.fuglevennen.no.

Mest tallrike fuglearter

1)	Kjøttmeis	42 619
2)	Gulspurv	30 925
3)	Blåmeis	23 533
4)	Grønnfink	22 100
5)	Gråspurv	20 830
6)	Pilfink	14 924
7)	Skjære	11 847
8)	Dompap	11 531
9)	Svarttrost	8 803
10)	Kråke	8 628
11)	Bjørkefink	7 404
12)	Grønnsisik	5 490
13)	Gråsisik	5 098
14)	Granmeis	4 453
15)	Sidensvans	3 601

Mest utbredte fuglearter

1)	Kjøttmeis	95 %
2)	Blåmeis	82 %
3)	Skjære	72 %
4)	Svarttrost	55 %
5)	Grønnfink	46 %
6)	Gulspurv	42 %
7)	Gråspurv	35 %
8)	Kråke	35 %
9)	Rødstrupe	34 %
10)	Spettmeis	34 %
11)	Dompap	34 %
12)	Pilfink	28 %
13)	Flaggspett	28 %
14)	Granmeis	26 %
15)	Notteskrike	21 %

Vinteren 2009-2010 har trolig vært tøff for arter som gjerdesmett og rødstrupe. Denne rødstrupa forsøker seg til og med som solsikke-spiser - en heller uvanlig kost.

Foto: Roar Solheim.

Mine natursider er sidene hvor du kan fortelle om dine opplevelser med fugler og andre dyr, sende inn tegninger, bilder, kommentarer og annet. Send inn til *Fuglevennen*.

Mine natursider

Småfuglene bryr seg ikke om vann om vinteren

Møte med Norges minste fugl

Foto: Roar Solheim.

I den stille vinterskogen høres plutselig den spede, sylskarpe lyden. Jeg oppfatter dette som sendt ut fra den minste fuglen vår; fuglekongen. Jeg lister meg under den grove, greinrike grana der lyden kommer fra. Dørgende stille, må ikke røpe meg med den minste bevegelse.

Plutselig dukker den lille sangeren opp, få meter unna. Den gule issestripen har innslag av oransje, som forteller at dette er en hannfugl.

Nærmere og nærmere, rastløst på leting etter noe å spise, med det spisse nebbet sitt mellom barnålene. Noen ganger hengende med ryggen

ned, andre ganger svirrende, elegant mellom grenene, som en kolibri. Jeg, med skinnlua, leer ikke på et øyelokk. Plutselig farer "kolibrien" forbi øreklaffen og setter seg noen centimeter bak meg, så like foran. Den ser ut til å granske den merkelige framtoningen som liksom ikke hører til ved storgrana. Så forsvinner interessen, og den "klatrer" seg svirrende oppover i grana. Jeg lister meg stille fram, og stopper et stykke unna. Nå er den lille gledesprederen i toppen av lurvegrana si, og sender en hilsen ned til meg, som har hatt et fint stevнемøte i skogen.

Eiliv Lauvsnes

I begynnelsen av januar sendte Bente Opstad inn spørsmål til *Fuglevennen* om småfugler som spiser solsikkefrø trenger tilgang til vann om vinteren. Vi måtte bare svare med usikkerhet, og at dette kunne være grunnlag for et lite forsøk. Den 5. mars fikk vi svar tilbake:

Hei igjen!

Nå har jeg forsøkt å gi småfuglene vann i den kaldeste perioden via vannautomater for kyllinger. Det var overhodet ingen interesse for dette. Jeg byttet vann så fort det frøs, og satte ut lunkent vann på isoporplate for å isolere mot underlaget, men det fristet altså ikke. Epler og frosne rognebær derimot, var topp. Jeg tror småfuglene klarer seg med snø. Jeg ser jo at hønene mine spiser snø ute selv om de har tilgang på vann inne.

Jeg vet også at folk som har ender og gjess, har vann stående ute på varmeplate for å holde det frostfritt, men disse fuglene er visst avhengige av fuktighet til å skylle nebbet når de har spist, men dette kan jeg ikke så mye om. Det gjelder i hvert fall ikke småfugl og hønsfugl. Idag så jeg at vann fra takdryppet fristet skjærene, men det var ingen småfugl der selv om de var i nærheten.

Bente Opstad

Katt inntok fuglekasse

Foto: Randi Maakestad.

Hei,

I et nummer av Fuglevennen i fjor, stod det en "oppskrift" på hvordan man kan lage ei fuglekasse. Vi bestemte oss for å lage en for kjøttmeis, som det er mange av her. Den ble forskriftsmessig satt opp, ikke 1,5 meter over bakken som anbefalt, men 3 meter, fordi det ferdes en del katter i området. Vi forregnet oss grundig, tross høyden over bakken, for den første som "inntok" kassen var nabokatten. Da var det bare å henge den enda høyere opp, og hitil har vi ikke registrert at vår spreke nabokatt har "inntatt" den på nytt. Kjøttmeisen har imidlertid tatt bolig der, og vi har registrert at den er der om vinteren også.

Hilsen
Randi Maakestad, Hurum

Spurveugle i fuglekasse

Foto: Johan Åge Asphjell.

I 2008 hadde eg spurveugler i 3 kassar/holkar, og ugla på bildet hadde 9 egg i ein uthola ospekubbe. Holken hang i lauvskog! Bjørk dominerer, men her er ei og anna stor osp, og dessutan selje og rogn. 40 - 70m unna står fire furuer. Ein del einer veks som "underskog". Skogen er gamal med vindfall, svære, rotne stubbar m.m. Det vart 8 ungar i reiret. Etter eit par solskinsdagar vart holken brått invadert av maur! Da eg kikka i holken, yrte det med maur der. Reiret var heilt nedsprøyta med syre, og eg såg nokre daude, flate og klissete ungar på botnen. Ein fæl måte å døy på! No ein dag flytta eg holken, og då fann eg berre 3 skjelett i reiret. Kanskje greide 5 ungar å koma seg ut før maurhæren tok knekken på dei.

Vanlegvis heng eg ikkje opp kassar nær maurtuer, men her hadde eg oversett ei tue.

Helsing
Johan Åge Asphjell

Gamle Fuglevennen på nett!

Nå kan du lese de tidligere utgavene av Fuglevennen dersom du ikke har dem selv. Gå inn på nettsiden

Fuglevennen.no
så finner du Fuglevennen for årene 2004-2008.

Denne hunnpadda har fått seg en beiler før den har kommet fram til gytedammen. Snart henger paddeegg i lange tråder i vannet.

Tid for paddeparring!

Når paddene kryper fram fra vinterdvalen, er det unektelig vår! Sammen med frosk, hoggorm og buorm har paddene tilbragt vinteren under bakken, i sikkerhet fra frost og kulde. Når vårsola varmer, kommer de fram igjen, selv om mye av bakken kan være dekket av snø. Ivrige begir paddene seg mot dammen eller tjernet de selv vokste opp i. Nå er det tid for gyting.

Paddene vil gjerne fram til vannet så raskt som mulig, men de har det ikke travlere enn at de går avsted. Hvis paddene hopper, er det gjerne fordi de blir skremt. Hunnpaddene forsøker å komme seg ned til vannet før hannpaddene oppdager dem, men det er ikke lett. Får en hann øye på en hunn, hopper han etter henne og forsøker å krype opp på ryggen hennes. Hvis han

klarer det, klamrer han seg fast med forbeina rundt brystet hennes. Da er han klar for gyting, og har beste plass for å kunne befrukte hunnpaddas egg. Noen ganger kan mange hanner forsøke å klamre seg til en og samme hunnpadde. Da kan du finne hele klumper med paddar! Når hannen først har fått tak rundt en hunn, er det hunnen som må bære ham ned til vannet! I noen

hektiske uker i april og mai kan du oppleve paddenes intense vårkurtise og parringslek. Mot kvelden kan du også høre paddenes litt grove, raspende kvekking.

Fuglevennen

Fuglevennen kommer ut med to nummer i året, ett om våren og ett om høsten. Abonnement koster kr. 130,- pr. år.

Alle spørsmål og henvendelser vedrørende abonnement, samt stoff til *Fuglevennen*, sendes til:

**Fuglevennen,
Norsk Ornitologisk Forening,
Sandgata 30B, 7012 Trondheim**

telefon: 73 84 16 40
telefax: 73 84 16 41.
e-post: fuglevennen@birdlife.no

Samarbeidspartnere

*Agder Naturmuseum og
Botaniske Hage*

– www.naturmuseum.no

Høgskolen i Hedmark

– www.hihm.no

Nettverk for miljølære

– www.miljolare.no

Fuglenes Dag

Lørdag 29. mai skal Norsk Ornitologisk Forening (NOF) arrangere Fuglenes Dag. Vi håper så mange som mulig av våre lokallag og fylkesavdelinger markerer denne dagen med forskjellige aktiviteter. Enkeltpersoner eller andre grupper av fugleinteresserte kan også få materiell tilsendt fra NOF hvis de vil sette fokus på fugler denne dagen. Fuglenes Dag kan markeres på mange forskjellige måter. Det kan være en stand hvor man informerer om fugler og lager konkurranser, eller en samling ved fuglerike områder hvor folk inviteres til å se på fugler. Det går an å legge opp til natursti eller rett og slett å ta en utflukt for å se på fugler. NOF vil informere om hvor slike arrangementer vil foregå på våre nettsider www.fuglevennen.no og/eller www.birdlife.no.

Fuglevennskolen

Som nevnt i siste nummer av *Fuglevennen* er vi i gang med å utvikle en Fuglevennskole for barn og unge. Vi håper å ha dette klart til høsten, og ber interesserte følge med på hjemmesiden www.fuglevennen.no eller ved å kontakte sekretariatet på telefon 73 84 16 40.

NOF - Årsmøte 2010

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) holder sitt årsmøte på Lista helgen 23.-25. april. Alle som har *Fuglevennen* er medlemmer av NOF, og er derfor velkomne til årsmøtehelg.

Fredag 23. april:

16.00: Registrering fra dette tidspunkt og framover

18.00: Varmrett

19.00: Kveldsekskursjon på Lista

Lørdag 24. april:

05.00-08.30: Morgenekskursjon

08.00-09.30: Frokost

10.00-13.00: Årsmøte

13.00-14.00: Lunsj

14.00-18.00: Faglig program

19.00: Middag etterfulgt av sosialt samvær

Søndag 25. april:

08.00-09.00: Frokost med smøring av nistepakke

10.00-14.00: Ekskursjon på Lista

For ytterligere opplysninger, sakliste og påmelding (frist 6. april) henvises til www.birdlife.no eller ved å ringe 73 84 16 40. Vi gjør oppmerksom på at *Fuglevennen* har talerett, men ikke stemmerett under selve årsmøtet.

